

مراقب‌اختاپوس‌تجملات‌باشیم

جست‌وجوی‌اعتماد‌به‌نفس‌در‌لابه‌لای‌لوازم‌لوکس‌منزل

■ پریناز مهرایی

جامعه‌پشنری از دیرباز تاکنون علاقه‌مند به زیبایی، آراستگی و کمال بوده هست. حتی گاهی می‌بینیم که افراد دچار طمعی و آزمندی در نشان دادن زیبایی‌های مادی و معنوی خود می‌شوند و به نوعی همین می‌تواند اولین گام برای ابتلای مایه‌تجمل و تجملگرایی باشد.

در روایاتی از اسلام شاهد نبر و علاقه‌مندی باقوله‌ای که بشر به زیبایی‌ها و کمال دار د هستیم. همین طور که خالق ما نیز علاقه‌مند به زیبایی و کمال بشر است:ان الله جمیل و یحب الجمال. همانا خداوند جمیل است و زیبایی

■ فخر فروشی با تجملات

امروز شاهد اثر گذاری تجمل و تجملات در تمام ابعاد

زندگی از لحاظ روحی و روانی، اقتصادی و جامعه‌شناسی هستیم.اینکه افراد وابسته به مدو تجمل شده‌و زندگی خود را همسو و همگام با آن تنظیم می‌کنند و با پیروی از این اعمال و رفتار حتی به دیگران نیز فخر می‌فروشند و هویت و

شخصیت خود را از دیگران برتر به حساب می‌آورند.

در جامعه به وفور این رفتارها را در تمام طبقات مختلف از لحاظ اقتصادی و اجتماعی و تحصیلی می‌بینیم که افراد به صورت چشم بسته و تقلیدی تحت تأثیر این تجملات و مدهای جدید قرار گرفته‌اند. مثلاً برخی افراد تمام وسایل منزل خود را سالانه تغییر می‌دهند، حتی برای این اعمال و رفتار خود توجهات متفاوتی می‌آورند از جمله اینکه این کار به من آرامش می‌دهد، یا اعتماد به نفس من را بالاتر می‌برد یا اینکه باعث شادی و نشاط من می‌شود و...

در صورتی که فرد هیچ نیاز ضروری به این وسایل یا این شیوه زندگی ندارد و فقط به خاطر پیروی از مد به این

سبک مصرف

■ سیدمصطفی رنجبر *

سبک زندگی به عنوان بعد عینی یک نظام فرهنگی در یک جامعه، ابعاد متعددی دارد. از شیوه مصرف و نوع یک غذا گرفته تا نوع و کیفیت روابط اجتماعی را بر اساس سبک زندگی می‌توان بررسی کرد اما سبک زندگی در جامعه به آن نظام فرهنگی و ارزشی بر می‌گردد که نسبت به سایر خرده‌نظام‌های فرهنگی و ارزشی در آن جامعه تسلط دارد. یعنی اگر در جامعه‌ای ارزش‌های دینی بیشتر جریان دارد سبک زندگی آن جامعه نیز بیشتر رنگ و بوی دینی خواهد گرفت و اگر در جامعه‌ای ارزش‌های سکولار در جریان باشد سبک زندگی آن جامعه پیشتر حالت سکولار به خود می‌گیرد. با این بازخوانی مفهومی سبک زندگی در ایران امروز می‌توان گفت که وضعیت سبک زندگی در کشور در حالت یک برخی بین ماندن و تغییر قرار گرفته است.

■ ■ ■

■ تولید نکرده مصرف می‌کنیم

در سبک زندگی ما نه از تعادل و نظم سنتی و دینی خبری هست و نه از تعادل و نظم مدرن. به عبارت دیگر سبک زندگی در ایران در حالت آمیومیک و آشفتگی به سر می‌برد. جامعه ایران به لحاظ سبک زندگی و مصرف قیل از اینکه به مرحله تولید انبوه برسد به مرحله مصرف انبوه رسیده است. در حالی که جوامع توسعه یافته ابتدا به مرحله تولید انبوه رسیدند و بعد به مرحله مصرف انبوه. به عبارت دیگر برای اینکه تولید انبوه ادامه یابد و حتی گسترش بیشتری نسبت به گذشته داشته باشد لازمه آن نوعی سبک از زندگی است که در آن مصرف انبوه دارای فضیلت و ارزش باشد، در حالی که در مراحل اولیه رشد نظام سرمایه‌داری از نظر متفکری مانند ماکس وبر در نظام سرمایه‌داری اخلاق کالون بود و اخلاق کالون بیشتر بر قناعت و کار و تولید تأکید می‌کرد و این اخلاق در مراحل اولیه رشد سرمایه‌داری موجب به وجود آمدن مرحله تولید انبوه و سبک زندگی مرتبط با آن شد.

■ مصرف برای خودنمایی

سبک زندگی اسلامی یعنی اینکه به اندازه نیاز مصرف شود، ولی زمانی که در جامعه خواسته‌های فرهنگی مرتبط با مصرف بر نیاز برتری پیدا کرد سبک زندگی مصرفی بر سبک زندگی دینی غالب می‌شود. در این شرایط مصرف برای خودنمایی، نظاهر مدگرایی به کار می‌رود که با روح سبک زندگی اسلامی در تضاد است. در

سبک زندگی

سبک زندگی ۸۸۹۸۷۱۶

نگاه

اسراف از منظر آیات و روایات

زیاده‌مخور، گزافه‌مگوی، میانه‌پیشه‌کن

توضیح این واژه اینچنین شرح می‌دهند: اسراف به معنای خروج از حداست به عبارت دیگر خرج کردن مال در صورتی که با موازین عقلی و شرعی توأم نباشد. لغت اسراف به معنای خروج در هر زمینه یا کاری بیش از حد تعادل است حال آن موضوع خوردن یا آشامیدن باشد یا اقتصاد، انفاق و... بنابراین باید توجه داشت که خروج از حد تعادل را اسراف می‌گویند. زیاده خوردن و گزافه گفتن از حد میانه خارج شدن اسراف است.

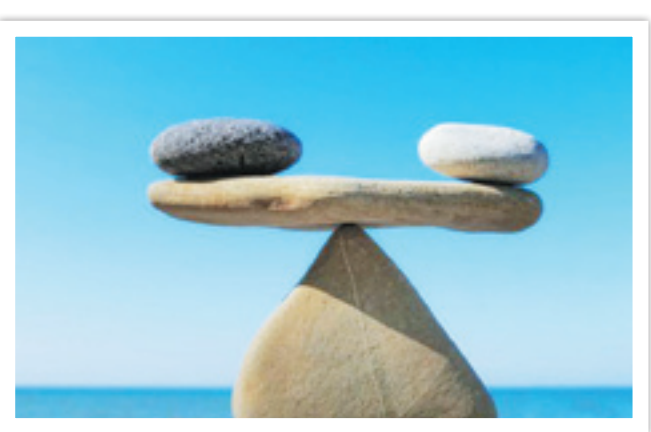
■ اسراف از منظر قرآن

قرآن کریم در ۱۱۹ آیه به این مسئله مهم تشر می‌زند و گاهی با این ادبیات خطاب می‌کند: «وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ». قرآن کریم می‌فرماید: بخورید و بیاشامید اما اسراف نکنید. خداوند اسراف‌کنندگان را دوست ندارد. گاهی با این جملات جایگاه مسرفین را نشان می‌دهد «إِنَّ الْمُسْرِفِينَ هُمْ أَصْحَابُ النَّارِ». قطعاً اسراف‌کنندگان اهل آتش دوزخ هستند. گاهی مسرفین را کنار شیاطین و فرعونیان و طاغوتیان و سرکشان قرار می‌دهد، گاهی از عذاب آخرت برای مسرفین سخن به میان می‌آورد و گاهی هم از مسرفین می‌خواهد که رو به سوی خدا کرده و از گذشته‌خود ابراز پشیمانی کنند و با توبه خالص راه درست را انتخاب کنند.

اینکه خداوند متعال گاهی با لفظ لایحِب المسرفین گاهی با لفظ ولا تسرفوا یا برادر شیطان و فرعون... خطاب قرار می‌دهند، خود نشانه عظمت زشتی و حرمت این فعل قبیح است و از آن تعدد آیات شریفه چند موضوع را به ما گوشزد می‌کنند که اسراف از گناهان کبیره است، اسراف کار مبعوض خداست، فساد و اسرافکار مفسد است، اسرافکاران خود را توحیه می‌کنند و خود را صالح می‌دانند. پس امیداصلاح از آنها نداشته باشید، مقدار مصرف هر چیز محدود به عدم اسراف است، امنیت اقتصاد و رفاه در گرو اسراف نکردن است، کرش در مقابل اسرافگر حرام است، لازمه تقوا، پیروی از انبیا در تمام شئونات زندگی و دوری از اطاعت مسرفان است و تولی و تبری در هر کاری باید به همراه هم باشد.

■ اسراف از نگاه معصومین

مسئله اسراف را اهل بیت عصمت و طهارت علیهم‌السلام نیز باها و بارها گوشزد کرده‌اند. نبی مکرم اسلام(ص) می‌فرماید: اسراف و

زیاده‌روی فقر را به دنبال دارد. حضرت علی(ع) می‌فرمایند: زیاده روی و اسراف نکن چراکه بخشش اسرافکار مورد ستایش و تنگدستی او مورد ترحم واقع نمی‌شود. حضرت موسی بن جعفر(ع) در وصیت به حشام می‌فرماید: کسی که در زندگی اهل میانه‌روی و قناعت باشد نعمت او باقی می‌ماند و آن کس که با تبذیر و اسراف زندگی کند، نعمتش از بین می‌رود. نظیر این گونه روایات بسیار مشاهده می‌شود.

■ شکر نعمت و پرهیز از اسراف

اگر کسی خداوند به او نعمتی ارزانی داشت باید شکر آن نعمت را به جای آورد که شکر نعمت، نعمت را افزون می‌کند و برای شکر نعمت آثار و فضایل و برکات زیادی ذکر شده‌است و به خاطر اینکه ما از این آثار و برکات غافل هستیم، رویه سوی اسراف می‌آوریم و حال آنکه خداوند متعال این همه نعمت به ما ارزانی داشته و به جای اسراف که کفران نعمت است، شکر این نعمات بر ما واجب است. نشناختن نعمت و شاد نبودن به آن و صرف نکردن آن در مصرفی که منعم به آن راضی است و کفران نعمت الهی از صفات مهلکه‌ای است که آدمی را در آخرت مرحوم علامه امین‌السلام طبرسی در ذیل تفسیر سوره مبارکه فرقان معنی اسراف را چنین شرح می‌دهند: در معنی اسراف اختلاف است. گفته شده که اسراف صرف مال در مصیبت و افتار که مقابل آن است خودداری از ادای حق خداست و استحکام آن از ضروریات این نوع زندگی است. اما سبک زندگی در جامعه امروز ایران علاوه بر فضای واقعی زندگی اجتماعی در یک فضای دیگری به نام فضای مجازی نیز نهاد مقدس خانواده را به سمت فروپاشی سوق داده است.

امروزه برای اصلاح سبک زندگی کنونی در جامعه ایران به یک بازسازی فرهنگی و ارزشی نیازمندیم و این بازسازی فرهنگی و ارزشی نیز از طریق نهادهای مدنی از جمله دانشگاه‌ها و شبکه‌های رسانه ملی ممکن خواهد بود و هر گونه برخورد غیرمدنی و امنیتی برای اصلاح سبک زندگی در سطح جامعه نه تنها جواب نخواهد داد بلکه وضعیت کنونی را بدتر می‌کند.

*

■ کار شناس ارشد جامعه‌شناسی

افراد به صورت چشم بسته و تقلیدی تحت تأثیر تجملات و مدهای جدید قرار گرفته‌اند. مثلاً برخی افراد تمام وسایل منزل خود را سالانه تغییر می‌دهند، حتی برای این اعمال و رفتار خود توجهات متفاوتی می‌آورند از جمله اینکه این کار به من آرامش می‌دهد، یا اعتماد به نفس من را بالاتر می‌برد یا اینکه باعث شادی و نشاط من می‌شود و... در صورتی که فرد هیچ نیاز ضروری به این وسایل یا این شیوه زندگی ندارد و فقط به خاطر پیروی از مد به این تجملگرایی در جامعه خود، چشم و هم‌چشمی افراد از یکدیگر و... دست به این اعمال و رفتارها می‌زند

و جمال را دوست دارد. امام صادق(ع) می‌فرمایند: همانا خداوند زیبایی و تجمل را دوست دارد و فقر و فقرنمایی را نمی‌پسندد.

وقتی به جامعه مدرن امروزی خودنگاهی می‌اندازیم می‌شاهد عبور از خط و مرزهای مصرف درست و به اندازه هستیم. توجه بیش از حد و افراطی افراد به نیازهای خود، حفظ زیبایی، مصرف به صورت وسواس گونه و بسیار گسترده شده، به طوری که افراد حاضرند از برخی نیاز اساسی، تفریحی و اوقات فراغت خود بگذرند تا بتوانند از پس هزینه‌های سنگین تبعیت از مدهای متفاوت هر روزه، وسایل و لباس و کیف و کفش مارکدار بر آورند.

■ ■ ■

تا بتوانیم با تجمل و مصرفگراشدن یا مصرف‌زدگی جامعه خود مقابله کنیم.

همچنین ایجاد فضاهایی زیربنایی برای اشتغال کارآفرینی تا اینها خود وسیله‌ای باشد برای جلوگیری از ورود فرهنگ‌های مغایر به جامعه خود و جلوگیری از خروج سرمایه‌های کشور به بازارهای خارجی و فراهم شدن بستری برای کاهش وابستگی و افزایش قدرت استقلال در تولید و نیازهای جامعه خود و در نهایت کاهش فشارهای اقتصادی که افراد متحمل می‌شوند که خود باعث جلوگیری از ایجاد ضرورتی و ناامیدی جامعه می‌شود.

در نهایت باید با استفاده از تمام این موارد و افزایش صرفه‌جویی و حتی روی آوردن به بازیافت مواد مختلف و... جامعه را به سمت جلوگیری از تجملات بپیوه و بی‌فایده برده و بتوانیم جلوی مصرف‌گرایی تجمل را بگیریم و تمامی این امکانات برای ارتقا و توانمندی جامعه و جمعیت آن، گامی مفید و سازنده برداریم.

جامعه ایران به لحاظ سبک زندگی و مصرف قبل از اینکه به مرحله تولید انبوه برسد به مرحله مصرف انبوه رسیده است. در حالی که جوامع توسعه یافته ابتدا به مرحله مصرف انبوه رسیدند و بعد به مرحله مصرف انبوه. به عبارت دیگر برای اینکه تولید انبوه ادامه یابد و حتی گسترش بیشتری نسبت به گذشته داشته باشد لازمه آن نوعی سبک از زندگی است که در آن مصرف انبوه دارای فضیلت و ارزش باشد، در حالی که در مراحل اولیه رشد نظام سرما به‌داری بیشتر بر قناعت و کار و تولید تأکید می‌کرد و این اخلاق در مراحل اولیه رشد سرمایه‌داری موجب به وجود آمدن مرحله تولید انبوه و سبک زندگی مرتبط با آن شد

مصطفی است که اگر این سکاف بر نشود در آینده‌ای نزدیک نه تنها با بحران بلکه بدتر از آن با انحطاط فرهنگی، فکری و اخلاقی روبرو خواهیم شد، چراکه انحطاط، ناشی از عادی شدن بحران در جامعه است. گسترش سبک زندگی امریکایی که بیشتر بر مصرف انبوه تأکید دارد در جامعه‌ای مانند ایران که از مرحله تولید انبوه عبور نکرده، یعنی چه؟

یعنی پیشی گرفتن مصرف بر تولید و نتیجه منطقی این وضعیت احساس سرخوردگی ناشی از عدم تأمین این خواسته‌ها خواهد بود. آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی و انحرافات اخلاقی نیز از دل این ساختار معیوب که بیشتر در دام یک دور باطل فقر گرفتار است، خواهد چرخید. ■ مبارزه با اسراف در اسلام

از نظر سبک زندگی اسلامی با عنایت به سیره نبی اکرم(ص) و حضرت علی(ع) که بیشتر بر کار و تلاش و مصرف به اندازه نیاز تأکید دارد باید با ربا و اسراف در جامعه اسلامی به هر نحوی که باشد مبارزه کرده و این نسخه‌ای از سبک زندگی اسلامی است. اما مسیری که در دهه‌های اخیر جامعه ایران در آن قرار گرفته است، متأسفانه از این نوع سبک زندگی‌ای که بر اخلاق تأکید دارد غفلت کرده است و بر ارزش‌های واهی مدگرایی و

اگر کسی خداوند به او نعمتی ارزانی داشت باید شکر آن نعمت را به جای آورد که شکر نعمت، نعمت را افزون می‌کند و برای شکر نعمت آثار و فضایل و برکات زیادی ذکر شده‌است و به خاطر اینکه ما از این آثار و برکات غافل هستیم، رویه سوی اسراف می‌آوریم و حال آنکه خداوند متعال این همه نعمت به ما ارزانی داشته و به جای اسراف که کفران نعمت است، شکر این نعمات بر ما واجب است. نشناختن نعمت و شاد نبودن به آن و صرف نکردن آن در مصرفی که منعم به آن راضی است و کفران نعمت الهی از صفات مهلکه‌ای است که آدمی را در آخرت مرحوم علامه امین‌السلام طبرسی در ذیل تفسیر سوره مبارکه فرقان معنی اسراف را چنین شرح می‌دهند: در معنی اسراف اختلاف است. گفته شده که اسراف صرف مال در مصیبت و افتار که مقابل آن است خودداری از ادای حق خداست و استحکام آن از ضروریات این نوع زندگی است. اما سبک زندگی در جامعه امروز ایران علاوه بر فضای واقعی زندگی اجتماعی در یک فضای دیگری به نام فضای مجازی نیز نهاد مقدس خانواده را به سمت فروپاشی سوق داده است.

امروزه برای اصلاح سبک زندگی کنونی در جامعه ایران به یک بازسازی فرهنگی و ارزشی نیازمندیم و این بازسازی فرهنگی و ارزشی نیز از طریق نهادهای مدنی از جمله دانشگاه‌ها و شبکه‌های رسانه ملی ممکن خواهد بود و هر گونه برخورد غیرمدنی و امنیتی برای اصلاح سبک زندگی در سطح جامعه نه تنها جواب نخواهد داد بلکه وضعیت کنونی را بدتر می‌کند.

■ کار شناس ارشد جامعه‌شناسان در

برخی دیگر از صاحب‌نظران و لغت‌شناسان در